

VSTUPNÍ ČÁST

Název modulu

Soužití v lidském společenství: současnost a dějiny 20.–21. století

Kód modulu

SP-m-4/AL61

Typ vzdělávání

Všeobecné vzdělávání

Typ modulu

všeobecně vzdělávací

Využitelnost vzdělávacího modulu

Kategorie dosaženého vzdělání

M (EQF úroveň 4)

L0 (EQF úroveň 4)

Vzdělávací oblasti

SP - Člověk a společnost

Komplexní úloha

Obory vzdělání - poznámky

Délka modulu (počet hodin)

32

Poznámka k délce modulu

Platnost modulu od

30. 04. 2020

Platnost modulu do

Vstupní předpoklady

Bez prerekvizit.

Modul je univerzálně použitelný pro širokou cílovou skupinu. Vstupním požadavkem jsou způsobilosti získané absolvováním ZŠ. Modul pracuje také se zkušenostmi žáků získanými informálním vzděláváním.

JÁDRO MODULU

Charakteristika modulu

Obecný cíl

Obecným cílem modulu je, aby žák dovedl uplatňovat principy rovnosti a spravedlnosti, spolupráce, vzájemného dialogu, tolerance a respektu ve společnosti, ve které se vyskytují různé skupiny lidí a lidé s různými názory a postoji. Měl by také být schopen vyvodit poučení z historických událostí 20. a 21. století souvisejících s problémy mezi různými skupinami společnosti.

Obsahová charakteristika

Soužití různých skupin společnosti často vyvolává konflikty a rozepře. Žák má prostřednictvím modulu získat přehled o ohniscích konfliktu, které se vyskytovaly a vyskytují ve světě, na území ČR a v každodenních interakcích mezi jednotlivými skupinami (např. rasismus, diskriminace, xenofobie), a předpokladech, strategiích i omezeních nekonfliktního soužití.

Problematika je založena na tématech genderové, náboženské, kulturní, etnické, sociální a generační rozmanitosti nejen v České republice, ale i v různých oblastech světa.

Hlavní roli v modulu hrají principy soužití různých společenských skupin ve společnosti s přihlédnutím k nejvýznamnějším charakteristikám těchto skupin a související témata ze současnosti i z dějin 20.-21. století. Modul propojuje historické kořeny konfliktního soužití s jejich dnešními projevy tak, aby žáci současným problémům porozuměli.

Funkce modulu je jak vzdělávací, tak výchovná. Dějepisná složka rovněž není pouze vzdělávací. Jejím cílem by mělo být nejen pochopení toho, co se děje, ale i zaujetí postoje a tvorba vlastního názoru na daný problém. Modul zahrnuje postojovou a hodnotovou složku, včetně tvorby a obhajoby vlastního názoru.

Cílová skupina

Modul je určen žákům kategorie vzdělání M (s maturitní zkouškou) a L0 (s výučním listem a maturitní zkouškou) napříč všemi obory vzdělání.

Návaznosti modulu

Modul má vztah k následujícím (povinným) modulům: Člověk v demokratické společnosti: současnost a dějiny 20.–21. století (člověk a společnost), Právní záležitosti (člověk a společnost), Svět v souvislostech: současnost a dějiny 20.–21. století (člověk a společnost), Etické a filozofické tázání (člověk a společnost). Moduly lze řadit v libovolném pořadí.

Očekávané výsledky učení

- a) Žák odlišuje charakteristiky různých skupin společnosti od společenských stereotypů a předsudků o nich.
- b) Žák vysvětlí, v čem spočívá škodlivost projevů rasismu, diskriminace, xenofobie, nesnášenlivosti a sexismu, a své vysvětlení podloží příklady ze současnosti i dějin 20. a 21. století.
- c) Žák navrhuje způsoby, kterými lze předcházet problémům v soužití různých skupin společnosti nebo je minimalizovat.
- d) Žák zhodnotí historické kořeny konfliktů, které byly v minulosti motivovány zejména rasově či nábožensky, a jejich dopady na společnost ve 20. a 21. století.
- e) Žák prezentuje a obhajuje svůj názor v diskuzi.

Obsah vzdělávání (rozpis učiva)

Obecná rovina:

- konflikt mezi skupinami společnosti: rasismus, diskriminace, xenofobie, nesnášenlivost, sexismus, šikana...
- předpoklady harmonického soužití různých skupin společnosti (spolupráce, dialog, tolerance a respekt, rovné příležitosti atd.)
- společenské stereotypy a předsudky o skupinách společnosti vs. realita; možnosti odstranění předsudků
- události ze současnosti a nedávné minulosti (20.–21. století) zahrnující konflikt mezi různými skupinami společnosti

Aplikovaná rovina:

Obecný obsah vzdělávání (viz „Obecná rovina“) je vhodné zpracovat konkrétně na tématech různých skupin společnosti:

- genderová identita: muži, ženy, třetí pohlaví, sexuální menšiny a většinová společnost
- nejvýznamnější náboženství současného světa a ateismus

- kulturní, etnická, sociální a generační rozmanitost v současném světě

Kromě obsahu vzdělávání aplikovaného na konkrétní skupiny společnosti by si žák měl vždy osvojit charakteristiku dané skupiny společnosti a s ní související hlavní společenská témata.

Ve výběru skupin společnosti, se kterými se bude pracovat, je možné zohlednit společenský kontext a preference třídy, lokalitu, ve které se škola nachází, či aktuální dění v ČR a ve světě.

Obecný obsah vzdělávání (viz „Obecná rovina“) a jeho dějepisný rozměr:

- židovská problematika v minulosti a dnes (antisemitismus, holokaust, Izrael versus Palestina)
- čechoslovákismus a jeho dopad na současné obyvatele ČR a SR (čechoslovákismus, Slovenský štát, pomlčková aféra, rozpad ČSR – 1993)
- vývoj soužití společenských skupin v USA

Učební činnosti žáků a strategie výuky

Důraz je vhodné klást na činnostní strategie, prožitek žáků (aktivity s „aha“ efektem) a jejich diskuzi. Je žádoucí konfrontovat žáka (osobně nebo zprostředkovaně) s kontextem jiných skupin společnosti a pracovat na odstraňování stereotypů a předsudků nebo jejich minimalizaci. Modul by měl také vést k osvojení základních znalostí, které slouží jako podklad utváření komplexnějších kompetencí žáka.

Pro dosažení výsledků učení jsou doporučeny následující činnosti (pozn. není nutné využít všechny):

- konfrontace s reálnými příběhy zahrnující problematiku konfliktu mezi skupinami společnosti, stereotypů/předsudků (z textu, nahrávky, videa, reálného setkání) s následnou reflexí/diskuzí
- beseda a sdílení zkušeností s příslušníky různých společenských skupin (genderové, náboženské, kulturní, etnické, sociální a generační skupiny)
- sdílení osobních zkušeností s negativním efektem „nálepkování“
- diskuze ve třídě
- individuální/skupinová analýza historického pramene (textu, fotografie, novinového článku apod.)
- brainstorming, myšlenkové mapy (např. stereotypy a předsudky; projevy rasismu, diskriminace, xenofobie, nesnášenlivosti a sexismu; zásady soužití)
- práce s problematickými výroky – např. zlehčování nebo popírání dějin na sociálních sítích či v médiích a jejich dopady na konkrétní skupinu společnosti
- práce ve skupinách na projektování řešení konkrétních problémů v soužití mezi skupinami společnosti (např. miniprůzkum na konkrétní problém, analýza problému, návrh a prezentování řešení)
- v rámci skupinové práce charakterizovat a následně prezentovat jednotlivé společenské skupiny a vývoj jejich postavení v průběhu nedávné historie a dnes (např. různá náboženství, kultury, etnika, sexuální menšiny)
- tvorba krátké seminární práce na vybraný konflikt soužití, včetně návrhu jeho řešení
- výklad učitele (např. definice základních pojmů a charakteristik skupin společnosti s přihlédnutím k dějepisné složce)

Zařazení do učebního plánu, ročník

VÝSTUPNÍ ČÁST

Způsob ověřování dosažených výsledků

Vzdělávací modul má především vést žáka k toleranci a respektu k příslušníkům různých skupin společnosti, má mu o nich poskytnout informace včetně toho, v čem se tyto skupiny liší od většinové společnosti, ale i toho, co mají všichni společné, a má mu umožnit poučit se z historických souvislostí. Hlavním předpokladem pro splnění modulu je, že žák projde osobní zkušeností s tématem a s řešením praktických úkolů. Následně je hodnocen na základě stanovených kritérií.

Dosažení výsledků učení je vhodné ověřovat jak v průběhu modulu (formativní hodnocení, průběžné znalostní zkoušení), tak na konci modulu, kdy se vyhodnotí úroveň získaných znalostí a dovedností žáka, jeho zapojení do pracovních aktivit a výsledky praktických činností.

Tipy:

- V případě týmové práce je nutné předem určit podíl každého člena týmu na plánovaném výsledku.
- Při hodnocení praktických činností se nabízí také možnost vrstevnického hodnocení.
- Při diskuzi je možné žáka hodnotit na základě jeho vyjadřování a argumentace, nikoliv za jeho osobní názory.

Kritéria hodnocení

Modul žák splní, pokud jeho práce v průběhu modulu naplňuje následující body:

- a) žák odlišuje charakteristiky různých skupin společnosti od společenských stereotypů a předsudků o nich
- žák charakterizuje jednotlivé skupiny společnosti
 - žák identifikuje stereotypní/předsudečné výroky o vybraných skupinách společnosti ve svém okolí (včetně osobní a online komunikace a médií)
 - žák na příkladu vysvětlí, kdy je člověk znevýhodněn společenskými stereotypy a předsudky a jak se tomu bránit
 - žák na příkladu současných i dějinných událostí vysvětlí, jaké negativní důsledky mohou předsudky a stereotypy mít
- b) žák vysvětlí, v čem spočívá škodlivost projevů rasismu, diskriminace, xenofobie, nesnášenlivosti a sexismu, a své vysvětlení podloží příklady ze současnosti i dějin 20. a 21. století
- žák definuje pojmy rasismus, diskriminace, xenofobie, nesnášenlivost a sexismu
 - žák identifikuje projevy rasismu, diskriminace, xenofobie, nesnášenlivosti a sexismu ve svém okolí (včetně osobní a online komunikace a médií)
 - žák na příkladu ze současnosti i dějin 20. a 21. století vysvětlí, jaký dopad má rasismus, diskriminace, xenofobie, nesnášenlivost či sexismus na osoby, které jsou obětí, a na osoby, kteří se těchto projevů dopouštějí
- c) žák navrhuje způsoby, kterými lze předcházet problémům v soužití různých skupin společnosti nebo je minimalizovat
- žák na příkladu identifikuje problém v soužití různých skupin společnosti
 - žák na příkladu popíše zájmy problémem dotčených stran
 - žák na příkladu formuluje zásady harmonického soužití různých skupin společnosti
 - žák zhodnotí možná rizika pro současnou společnost a jejich možné důsledky na společnost
- d) žák zhodnotí historické kořeny konfliktů, které byly v minulosti motivovány zejména rasově či nábožensky, a jejich dopady na společnost ve 20. a 21. století
- žák porovná postavení židů a jejich vnímání zbytkem společnosti na začátku 20. století, v průběhu 2. světové války a dnes
 - žák shrne důvody, proč v oblasti Izraele a Palestiny dodnes trvá válečný stav
 - žák zhodnotí vývoj vztahu Čechů a Slováků od začátku 20. století dodnes, včetně atmosféry kolem rozpadu ČSR
 - žák zhodnotí vývoj postavení Afroameričanů v americké společnosti od začátku 20. století dodnes
- e) žák prezentuje a obhájí svůj názor v diskuzi
- žák formuluje svůj názor a podkládá ho argumenty
 - žák ověřuje fakta, na kterých staví svůj názor a argumentaci
 - žák respektuje právo na názor ostatních partnerů v diskuzi

Splnění uvedených kritérií vychází z komplexního a kvalitativního posouzení celkové žákovy práce učitelem.

Doporučená literatura

Interkulturní vzdělávání: https://www.varianty.cz/download/docs/128_interkulturni-vzde-la-va-ni-i.pdf

Interkulturní vzdělávání II: https://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/interkulturni_vzdelavani_ii.pdf

Stereotypy o Romech a Židech v české společnosti: <http://stereotypy.cz/>

Moderní dějiny: www.moderni-dejiny.cz

Antologie Antisemitismus 1945–1989: <http://antisemitismus4589.dejepis21.cz/>

Počátky hnutí za občanská práva v USA do konce padesátých let 20. století: <https://theses.cz/id/j4hz50/?lang=en;furl=%2Fid%2Fj4hz50%2F>

Argumentační fauly: <http://www.obcanskevzdelavani.cz/argumentacni-fauly>

Tipy na aktivity:

- Aktivita Co vidíte?: <https://www.varianty.cz/metodicke-listy/14-co-vidite>
- Aktivita Jaký je? (str. 35): <http://www.in-ius.cz/dwn/ja-a-oni-jsme-my/ja-a-oni-jsme-my-mkv.pdf>
- Aktivita Kritika islámu či xenofobie? (136–146): <https://svet.charita.cz/res/archive/059/006774.pdf?seek=1503933910>
- Aktivita Kulturní batoh (str. 104): <https://www.varianty.cz/active-citizens/flipviewerexpress.html>
- Aktivita Menšiny (str. 84–85):
http://www.obcanskevzdelavani.cz/uploads/8684ea384156c7a4d09369659cb769bdbc434e80_uploaded_cov2012-vyuka_demokracie.pdf
- Aktivita Most přes Wadi: <https://www.jsns.cz/lekce/15672-most-pres-wadi>
- Aktivita Proč ten šátek? (str. 31–57): <https://celsuz.cz/res/data/003/000515.pdf>
- Aktivita Rovnost mužů a žen: <http://www.vychovakobcanstvi.cz/pvo/rovnost-3-hodina-rovnost-muzu-a-zen>
- Aktivita Velká světová náboženství: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/2856/bohatstvi-kultur-projekt-velka-svetova-nabozenstvi.html/>
- Aktivita Vítkov (str. 66–68): <http://gabal.eu/img/DvE-aktivity.pdf>
- Aktivita Všichni jsme si rovni: <http://www.vychovakobcanstvi.cz/pvo/vsichni-jsme-si-rovni>
- Aktivita Zatajené dopisy: <https://www.jsns.cz/lekce/18889-zatajene-dopisy>

Poznámky

V úspěšnosti průběhu modulu hraje zásadní roli učitel a jeho vedení a podpora, které poskytuje žákům při provádění učebních činností.

Obsahové upřesnění

VV - Všeobecné vzdělávání

Materiál vznikl v rámci projektu Modernizace odborného vzdělávání (MOV), který byl spolufinancován z Evropských strukturálních a investičních fondů a jehož realizaci zajišťoval Národní pedagogický institut České republiky. Autory materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, jsou Pavel Vymazal, Lenka Houšková. [Creative Commons CC BY SA 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/) – Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.